

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ ТА ОСВІТИ УКРАЇНИ
Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ВОКАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ

Програма гуртка
для учнів I та II ступенів
середньої загальноосвітньої школи

Полтава – 2004

Вокальний ансамбль: Програма гуртка для учнів I та II ступенів середньої загальноосвітньої школи / Упор. О.О.Лобач, Н.І.Пономаренко. – Полтава, 2004.– с. 15

Рецензенти: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка *Дем'янюк Н.Ю.*

Методист Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського, заслужений працівник культури України *В.О.Сліпак*

Затверджено на засіданні кафедри музики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (протокол № 2 від 7 вересня 2004 року)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті особлива увага звертається на “забезпечення розвитку здібностей, талантів та обдаровань дітей і молоді, задоволення їхніх інтересів, запитів і пріоритетів...”. Неабиякі можливості для виховання особистості має позакласна робота, спрямована на розвиток музичних здібностей, формування музичних смаків учнів у позаурочний час, яка передбачає взаємодію вчителя музики, організатора позакласної роботи і класних керівників,

Система музичного виховання в загальноосвітній школі передбачає єдність класної і позакласної роботи зі школярами, яка зафіксована у програмі з музики для загальноосвітньої школи, розробленій під керівництвом Героя України, Народного артиста України, академіка А.Т.Авдієвського. Найчастіше високий рівень уроків музики у школі свідчить про не менш високий рівень і позакласної роботи.

Спів – провідний вид музично-виконавської діяльності, що зумовлено: необхідністю продовжувати багаті традиції вокально-хорової культури українського народу; активністю, доступністю, демократичністю ансамблевого співу. Він комплексно впливає на розвиток музичних здібностей школярів, на формування їхнього голосового апарату та психофізіологічні процеси (дихальну, нервову й серцево-судинну системи, опорно-руховий апарат, тощо). Як колективна діяльність спів сприяє формуванню високих моральних якостей особистості.

Мета вокального гуртка – сформувати в учнів в процесі сприймання музики і практичної музичної діяльності вокально-хорову культуру учнів початкової та основної школи; їхнє особистісно-ціннісне ставлення до вокально-хорового мистецтва, виховувати потребу і здатність до художньо-творчої самореалізації та духовного самовдосконалення, розширювати уявлення учнів про традиції та своєрідність вокально-хорової культури українського народу.

Завдання гуртка:

Розширення музично-естетичного досвіду, набуття досвіду відтворення інтонаційно-художніх образів у процесі виконавської творчості, формування повноцінного сприймання музики і здатність переживати породжені нею емоції, що необхідно для розуміння задуму твору, його музичної мови, опанування вокально вираженим, емоційно виразним співом пісень, які відповідають віковим особливостям;

Збагачення емоційно-почуттєвої сфери, розвиток загальних (емоційного відгуку на музику, метро-ритмічного та ладового відчуттів, музично-слухових уявлень, музичної пам'яті, гармонічного слуху) і спеціальних здібностей (чистоти інтонації, чіткості дикції та артикуляції, рухливості голосу, широти діапазону, рівності регістрів, тощо); стимулювання художньо-образного мислення, уяви та інтуїції,

Розвиток і збагачення культури почуттів учнів, музичного смаку, потреби берегти, продовжувати і примножувати музичні традиції власного народу, виховання музично-естетичних інтересів, морально-естетичних ідеалів, потреб у художньо-творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні засобами музики відповідно до індивідуальних можливостей та вікових етапів розвитку. Формування універсальних якостей творчої особистості (самостійність, наполегливість, витривалість, енергійність, рішучість, ініціативність, дисциплінованість, організованість, відповідальність тощо).

Методичні рекомендації керівникам вокального гуртка

Найбільш загальним *принципом*, який визначає специфіку музично-виховної роботи у позаурочний час є *добровільність*, оскільки результати будь-якої справи визначаються бажанням людини займатися тією чи іншою діяльністю.

Наступний принцип – *ініціативність, самостійність*. Слід дозволити учням приносити, пропонувати музичні твори

для виконання, враховувати побажання щодо сценаріїв музичних свят тощо.

Невід’ємним принципом музично-виховної роботи є *емоційність*, оскільки будь-яка діяльність, а особливо мистецька, повинна бути цікавою, захоплюючою. Правила реалізації принципу емоційності на практиці: навчай енергійно, із наснагою, радісно; не допускай одноманітності; виховуй впевненість учнів у своїх силах, творчість і самостійність. У правилах варто звернути особливу увагу на самореалізацію особистості учнів, на активізацію їх внутрішніх резервів, “самості”.

Принцип емоційності передбачає єдність емоційного і раціонального, урахування діалектики розуму і почуттів; культивування сприятливого емоційного тла; створення емоційно-позитивної атмосфери виховання (оптимізм, образність, натхненність, енергійність і т.д.); емоційна культура вчителя; використання вчителем різноманітних прийомів активізації емоційно-почуттєвої сфери учнів; краса і гуманність відношень між учителем і учнями, які повинні підкорятися “логіці серця”; забезпечення емоційного багатства життя дитини і збагачення його емоційного досвіду; урахування специфіки емоційного розвитку школярів на різних вікових етапах, а також індивідуально-емоційних особливостей кожної дитини; цілеспрямований розвиток емоційної культури школярів.

Форми організації музично-виховної роботи у вокальному гуртку. З вокальним ансамблем початкових класів проводяться репетиційно-тренувальні заняття три рази на тиждень протягом години; а з вокальним ансамблем основної школи – два рази на тиждень по дві години.

Структуру заняття складають два головних компоненти: розспівування і розучування вокального репертуару, – які можна збагатити музично-ритмічними рухами і пластичним інтонуванням, музично-теоретичною і музично-творчою діяльністю, сольфеджуванням і музикуванням на елементарних дитячих музичних інструментах, слуханням кращих зразків

вокально-хорової музики у виконанні відомих колективів і співаків.

Розспівування на репетиції вокального ансамблю виконує такі функції: пропедевтична – підготовка голосового апарату до співу, до подолання вокально-хорових труднощів пісенного репертуару; дидактична – опанування специфічних музично-теоретичних понять на доступному вокальному матеріалі, а також засобів музичної і вокально-хорової виразності; розвиваюча – розвиток у школярів вокально-хорової техніки, музичних і творчих здібностей; виховна – збагачення музичної культури особистості через активне виконання головних тем хорових творів, що ввійшли до світової музичної класики.

Види вправ для розспівування: вправи на увагу та збирання унісону вокального ансамблю; вправи, спрямовані на формування вокально-хорових навичок; вправи-фрагменти музичних творів; ритмічні вправи; імпровізаційні вправи. Керівник вокального ансамблю повинен пам'ятати, що система вправ, спрямованих на розвиток вокально-хорової техніки, має бути стабільною. Підлягають зміні лише вправи-фрагменти музичних творів, ритмічні та імпровізаційні вправи. Лише за таких умов можна досягти ефективності процесу формування власне вокальної культури особистості дитини.

До загальних умов художньо якісного співу відносимо такі, як: якість вокального твору, його відповідність принципам відбору музичного репертуару; вокальна культура вихованців; володіння учнями вокально-хоровими навичками; психофізіологічний стан співаків; дотримання голосового режиму та правил охорони дитячого голосу; рівень хормейстерської та педагогічної майстерності керівника гуртка.

Розучування пісні – творчий процес, який має такі етапи: ознайомлення з вокальним твором і розучування музичного тексту на основі першого куплету; співування літературного тексту і подолання вокально-хорових труднощів; художнє виконання пісні.

У практиці вокально-хорової роботи накопичено багатий хормейстерський досвід. Правильна методика розучування хорового репертуару передбачає свідому діяльність учнів, повний контакт учителя з дітьми, що сприяє міцності засвоєння матеріалу. Під час вивчення репертуару необхідно привчати учнів аналізувати, спостерігати, узагальнювати, вміти розкрити ідею твору, відрізнити засоби художньої виразності, розуміти їх роль у створенні художнього образу. На сьогодні викладач може використовувати відомі методичні системи розвитку дитячого голосу М.Глинки, А.Менабені, Т.Орлової, В.Попова, О.Раввінова, В.Соколова, Г.Струве, В.Тевліної. У хорознавстві отримали популярність педагогічні технології розвитку голосу Д.Огороднова і В.Ємелянова. Набувають визнання й поширення комп'ютерні технології вокального виховання, а саме: “Музичний клас” і “Співай зі мною”, де використовуються карооке популярних дитячих пісень; “Singing Tutor” (навчальна програма для вокалістів, розроблена київськими програмістами, яка дозволяє визначити тип глосу через використання спектрального аналізу, коректувати інтонацію, тощо), синтезатори, а також медіатехнології, зокрема, Internet. Керівник має володіти сучасними інтерактивними та активними методами взаємодії з учасниками вокального ансамблю (діалогічно-комунікативними, рефлексивними, ігровими тощо).

Крім занять, вокальний ансамбль бере участь у шкільних масових виховних заходах (ранках, святах, тематичних вечорах та ін.); у конкурсах художньої самодіяльності різного рівня (шкільних, районних, міських, обласних); у відкритих уроках (інтегрованих, бінарних, нетрадиційних, тощо); виступає перед батьками і громадськістю (робітниками заводів, транспортних підприємств, на мистецьких майданчиках міста, у закладах культури, тощо).

Величезного значення для успішності формування вокальної культури учнів і виховання особистості має репертуарна політика керівника. Репертуар – це візитна картка системи музичного виховання. Високохудожній репертуар

підвищує виконавчу майстерність учнів; забезпечує повноцінний музичний розвиток, підвищує музичну культуру дітей, формує смаки й погляди; збагачує духовний світ. Народна творчість полонить юних співаків джерельною чистотою інтонацій, красою поетичних образів; класична музика – глибиною змісту, різноманітністю форм; сучасні твори – пошуком нових засобів музичної виразності.

У пропонованій програмі ми не можемо назвати всіх відомих дитячих пісень, рекомендованих для розучування з вокальним ансамблем. Ми сподіваємося на високий художній смак кожного керівника, на його професіоналізм і музичну ерудицію, орієнтацію в сучасному пісенному просторі й новинках музичної літератури, знання художньо-естетичних уподобань і музичних можливостей своїх вихованців. Для полегшення репертуарно-пошукової роботи керівника вокального ансамблю ми даємо в кінці програми список репертуарних збірників, який він може з успіхом доповнити сам, а також приблизні програми для учнів різних років навчання.

При створенні програми роботи вокального гуртка вчитель має спиратися на відомі принципи добору пісенного репертуару, а саме: народність; смислова ідейність; художня цінність; емоційна привабливість; доступність; різноманітність; педагогічна ємність.

Варто окремо наголосити на краєзнавчому принципі добору репертуару, який проголошено в Концепції художньо-естетичного виховання учнів в позаурочній і позашкільній роботі, розробленій під керівництвом Л.М.Масол (2002). В умовах дефіциту дитячого репертуару і складності видавничої діяльності в Україні, активізується творчість членів обласних осередків Союзу композиторів України, аматорів (керівників художніх колективів, вчителів музики та учнів шкіл різного типу, викладачів мистецьких навчальних закладів, тощо). Їх пісні виконуються лише в конкретному регіоні, у разі їх оригінальності й високої художньої цінності вони поступово поширюються. Зокрема, ми маємо такі зразки в Полтаві, а саме:

відома творчість Наталії Май, вчителя математики загальноосвітньої школи № 6 м. Полтави Олени Крюкової, а пісня вчителя музики національної школи № 11 м. Полтави В.У.Раковського “В долонях рідної землі” ввійшла до програми з музики для п'ятого класу.

Приблизна програма

для учнів 1 року навчання

Муз. Г.Струве, сл. К.Ибряева. Мы теперь ученики.

Муз. Д.Васил'єва-Буглая, сл. А.Плещеева. Осіння пісенька.

Українська народна пісенька. Веселі гуси.

Муз. А.Філіпенко, сл. Г.Бойко. То сніжинки, мов пушинки.

Муз. А.Філіпенко, сл. Г.Бойко. З новим роком.

Муз. О.Швеця, сл. М.Сингаївського. Пісня про маму.

Муз. А.Філіпенко, сл. Т.Волгіної. Пісня про бабусю.

Муз. В.Шаїнського, сл. М.Танича. Пісня про тата.

Муз. А.Филиппенко, сл. Т.Волгиной. Про лягушек и комара.

Муз. В.Шаїнського, сл. М.Пляцковського. Чого вчать у школі.

Приблизна програма

для учнів 2 року навчання

Муз. і сл. О.Лобової. Вперше осінь йшла до школи.

Муз. І.Островерхого, сл. М.Пономаренка. Одягнула осінь.

Муз. І.Островерхого, сл. М.Пономаренка. Чемний хлопчик.

Муз. В.Шаїнського, сл. А. Внукова. Сніжинки.

Муз. К.Мяскова, сл. Г.Бойко. Зимонька.

Українська народна пісня. Веселі чобітки.

Муз. і сл. Ю.Михайленка. Пісня про маму.

Муз. Б.Савел'єва, сл. Г.Клок, перекл. О.Лобової. Навіть неприємність не засмутить нас.

Муз. Б.Савел'єва, сл. М.Пляцковського, перекл. О.Лобової. Якщо добрий ти.

Муз. О.Латиш-Бірюкової, сл. В.Левіна. Прощальна пісенька.

Приблизна програма

для учнів 3 року навчання

Муз. М.Ведмедері, сл. Т.Мезенцевої. Здрастуй, вересень!

Муз. М.Ведмедері, сл. Г.Коваля. Осінь.

Муз. І.Островерхого, сл. В.Кленца. Веселий кіт.

Муз. Д.Львова-Компанейца, сл. В.Викторова. Дружат діти всій землі.

Муз. М.Кармінського, сл. Я.Акімова. Повітряні кульки.

Муз. Ю.Чічкова, сл. М.Пляцковського. Що новий приносить рік?

Муз. і сл. О.Лобової. Колись.

Муз. І.Острроверного, сл. В.Кленца. Диво бабуся.

Муз. І.Острроверного, сл. М.Пономаренко. Іде весна.

Муз. і сл. О.Лобової. Ліне музика літа.

Приблизна програма

для учнів 4 року навчання

Муз. М.Ведмедері, сл. Ф.Пантова. Здрастуй, школо!

Муз. М.Ведмедері, сл. Г.Клок. Немає України без калини.

Муз. Ю.Чічкова, сл. К.Ибряева. Наташка-первоклашка.

Муз. К.Певзнера, сл. А.Аржанова. Оранжевая песенка.

Муз. В.Треньова, сл. А.Пришельця. Біла доріжка.

Муз. і сл. О.Лобової. Колискова школі.

Муз. і сл. Л.Яценко. Новорічна пісенька.

Муз. І.Кириліної, сл. П.Воронька. Засмутилось кошения.

Муз. В.Шаїнського, сл. М.Пляцковського, перекл. О.Лобової. Усмішка.

Муз. В.Шаїнського, сл. Е.Успенського, перекл. О.Лобової. Голубий вагон.

Приблизна програма

для учнів 5 року навчання

Муз. Ю.Чічкова, сл. К.Ибряева. Наша школьная страна.

Муз. І.Карабиця, сл. В.Крищенко. Сіяв батько жито.

Муз. Е. Крылатова, сл. Л. Дербенева. Три белых коня.

Муз. В.Соловьева-Седого, сл. В.Матусовского. Баллада о солдате.

Муз. В.Кравчука, сл. М.Федунця. Не цурайся пісні.

Муз. М.Ведмедері, сл. А.Камінчика. Це моя Україна.

Муз. і сл. А.Житкевича. Музика землі.

Муз. В.Добрынина, сл. М.Пляцковського. Страна Перевертун-дия.

Рекомендована науково-методична література

1. Барвінок І. Ти і музика навколо тебе. Особливості формування музично-естетичної культури молодших школярів у позашкільній роботі // Рідна школа.– 1999. – № 5. – С. 54-56.
2. Бервецький З., Хлебнікова Л. Виховувати музичну культуру // Грані творчості: Кн. для вчителя.– К.: Рад. школа, 1989. – С. 126 – 140.
3. Ветлугина Н.А. Музыкальное развитие ребенка. – М.: Просвещение, 1968. – 356 с.
4. Дем'янюк Н.Ю. Основи хорознавства і методика роботи з хором: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів освіти і культури. – Полтава: ПДПУ, 2004. – 90 с.
5. Емельянов В. В. Развитие голоса: координация и тренинг. — СПб.: Лань, 2000. — 192 с.
6. Кошиць О. Про українську пісню й музику. – Київ: Музична Україна, 1993 – 48 с.
7. Лановик З., Лановик М. Усна народна творчість: Підручник – К., 2001 – 597 с.
8. Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Використання образно-художньої мови в роботі з молодіжним шкільним хором: Методичні рекомендації. – Полтава: ПДП, 1992. – 15 с.
9. Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Вокально-хорова робота вчителів музики у дитячому хорі: Навч. посібник. – Полтава, 1998. – 76 с.
10. Менабени А.Г. Методика обучения сольному пению. – М.: Просвещение, 1987. – 95 с.
11. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание в общеобразовательной школе. – М.: Педагогика, 1985.
12. Паламарчук А. Позакласна музично-виховна робота з школярами молодших класів // Музика в школі / Упор. Ю.Є.Юцевич. Вип. 7. – К.: Музична Україна, 1981. – С.55-62.
13. Програми з музики для середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики: 1 – 4 класи / Програми склали: народний артист України, професор

- А.Т.Авдієвський, канд. пед. наук, доцент А.Г.Болгарський та ін. – К.: Освіта, 1991.
14. Програми з музики для середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики: 5 – 8 класи / Програми склали: народний артист України, професор А.Т.Авдієвський, канд. пед. наук, доцент А.Г.Болгарський та ін. – К.: Освіта, 1993.
 15. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. 2-е вид. – К.: Муз. Україна, 1971. – 124 с.
 16. Стулова Г.П. Хоровой класс. Теория и практика вокальной работы в детском хоре: Учебное пособие. – М.: Просвещение, 1988. – 126 с.
 17. Тевлина В.К. Вокально-хоровая работа // Музыкальное воспитание в школе: Сб. статей / Сост. О.А.Апраксина. Вип. 15. – М.: Музыка, 1982. – С. 43 – 76.
 18. Учите детей петь: Песни и упражнения для развития голоса у детей 5 – 6 лет: Кн. для воспитателя и муз. руководителя дет. сада / Сост. С.И.Бекина, Т.М.Орлова. – М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
 19. Чміль Ю.К. Оптимізація роботи дитячого хору: Навч. посібник. – К.: КДП, 1993. – 76 с.

Підручники та навчальні посібники з музики для учнів

1. Лобова О.В. Музыка. 2 клас. – К.: Школяр, 2004.
2. Лобова О.В. Музыка. 3 клас. – К.: Школяр, 2004.
3. Лобова О.В. Музыка. 4 клас. – К.: Школяр, 2004.
4. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики: 1 клас. Зошит для практичних занять. – Тернопіль: Богдан, 1997. – 64 с.
5. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики: 2 клас. Зошит для практичних занять. – Тернопіль: Богдан, 1997. – 64 с.
6. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики: 3 клас. Зошит для практичних занять. – Тернопіль: Богдан, 1997. – 64 с.

7. Островський В.М., Сидір М.В. Музика: 5 клас. Посібник-зошит. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 70 с.
8. Островський В.М., Сидір М.В. Музика: 6 клас. Посібник-зошит. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 78 с.
9. Островський В.М., Сидір М.В. Музика: 7 клас. Посібник-зошит. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 80 с.
10. Островський В.М., Сидір М.В. Музика: 8 клас. Посібник-зошит. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 88 с.

Репертуарні збірники

1. Був собі журавель: Українські жартівливі пісні, небилиці, лічилки. – К.: Музична Україна, 1993 – 30 с.
2. Вийди, вийди, Іванку: Веснянки для дошкільного і молодшого шкільного віку / Упор. М. Ткач, Н. Данилевська – К.: Веселка, 1993 – 39 с.
3. Вчимося співати. 1 – 3 класи / Упор. М.К.Яскулко. – Х.: Ранок, 2000.
4. Вчимося співати. 5 – 8 класи / Упор. М.К.Яскулко. – Х.: Ранок, 2000.
5. Карпенко Є. В. Навчайте мене музиці: пісні для дітей – Суми: МКВВП “Мрія”, 1992 – 28 с.
6. Колодуб Ж. Музична абетка. – К.: Муз. Україна, 1991. – 50 с.
7. Колядки та щедрівки / Упор. С. М. Глушка – К.: Музична Україна, 1991 – 240 с.
8. Кос-Анатольський А. Сонечко: збірка пісень для молодшого та середнього шкільного віку – К.: Музична Україна, 1983 – 52 с.
9. Косяченко В. Незгасний сміх // Українська співомовка – К.: Музична Україна, 1986. – с. 3-34.

10. Левченко Г.С. Сольфеджіо на основі народних пісень Полтавщини: Посібник для муз.-пед. навч. закладів.– Полтава: ПДПУ, 2002.– 140 с.
11. Любимые песни / Сост. О.В.Завязкин. – Донецк: ООПКФ «БАО», 2003. – 384 с.
12. Мігай А. Подарунок. – К.: Музична Україна, 2002. – 38 с.
13. Островерхий І., Клент В. Заспівай, веселко! – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 64 с.
14. Островерхий І., Пономаренко М. Співає сонечко пісень. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 88 с.
15. Песни наших дней. 1987 / Сост. В.Букин. – М.: Музыка, 1987. – 156 с.
16. Песни наших дней. 1990 / Сост. В.Букин. – М.: Музыка, 1990. – 156 с.
17. Пісенник: Зб. пісень для учнів початкових класів загальноосвітньої школи – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999 – 96 с.
18. Пісня – невмируще джерело / Полтавське обл. управління культури. Обл. наук.-метод. центр нар. тв - сті і культурно-освітньої роботи – Полтава, 1991 – 109 с.
19. Ревуцький Л. Сонечко. – К.: Музична Україна, 1991. – 48 с.
20. Сліпак В. Пісні рідного краю. – Полтава: АСМІ, 2003. – 100 с.
21. Степовий Я. Проліски: пісні для дітей – вип. 1 – Київ: Мистецтво, 1952 – 24 с.
22. Сябро Л. Квітуй піснями, Україно! – Полтава-Чутово, 2004. – 70 с.
23. Терлецький Г. Українське дошкілля: пісні, танці, вірші й загадки для дітей дошкільного віку – К.: Музична Україна, 1993. – 45 с.
24. Фольклорна веселка / Упор. К.Луганська. – К.: Музична Україна, 1988. – 54 с.
25. Чухрай О. Коник-стрибунець. – Полтава: АСМІ, 2001. – 25 с.

Вокальний ансамбль

Програма гуртка для учнів I та II ступенів
середньої загальноосвітньої школи

Укладачі О.О. Лобач, Н.І.Пономаренко

Комп'ютерний набір і верстка О. О. Лобач

Підписано до друку

Формат 60×84 1/32. Папір друкарський.

Гарнітура *Times Nev Roman Cyr* Друк офсетний.

0, 6 умовн. друк. арк.

Тираж 50 прим.

Видання Полтавського державного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка